

Српска вила

ЧАСОПИС ЗА КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРУ ISSN 0354-7116

БИЈЕЉИНА

e-mail: spkdbn@teol.net

www.prosvjeta-bijeljina.org

БИЈЕЉИНА,
мај 2021.

Број 53

СРПСКА ВИЛА

часопис за књижевност и културу

Издавач: Градски одбор Српског просвјетног и културног друштва
„Просвјета” Бијељина

За издавача: СЛАВИША МИКИЋ, проф.

Уредништво

проф. др ЈЕЛИНА ЂУРКОВИЋ
(главна и одговорна уредница)

проф. др ЦВИЈЕТИН РИСТАНОВИЋ, мр ЉИЉАНА ЛУКИЋ
ДУШАНКА НОВАКОВИЋ, ДАНИЛО ПЕТРОВИЋ

Секретар Уредништва
ЈЕЛЕНА ПАНТИЋ

Лектор

проф. др ЦВИЈЕТИН РИСТАНОВИЋ

Коректор

ДУШАНКА НОВАКОВИЋ

Уређивачки савјет часописа

академик НЕЂО ЂУРИЋ (предсједник)

проф. др МИЛАН НОВАКОВИЋ, доц. др АНТО ГАЈИЋ, ПРЕДРАГ
ПЕРКОВИЋ, ОЛИВЕРА СТЕПАНОВИЋ, ПЕТРА МИЋИЋ,
ђакон БОЈАН ЧЕЧАР, ВЕРА ХОРВАТ (Србија), ДАВИД КЕЦМАН
ДАКО (Србија), ОЛГА ЛАЛИЋ КРОВИЦКА (Пољска), ЖАРКО
МИЛЕНИЋ (Руска Федерација), ДРАГАН ТЕПАВЧЕВИЋ (Аустралија)

„Српска вила” излази два пута годишње

Цијена једног примјерка је 5 КМ, за иностранство 10 КМ

Адреса: Кнеза Милоша 30, Бијељина

Телефон и телефакс: 055/209-580; E-mail: spkdbn@teol.net

Web site: www.prosvjeta-bijeljina.org

Штампа: „Grafomib” Бијељина

Тираж: 300 примјерка

СРПСКА ВИЛА

ЧАСОПИС ЗА КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРУ

Година XXVII

мај, 2021

Бр. 53

САДРЖАЈ

КЊИЖЕВНОСТ	7
ПОЕЗИЈА	
<i>Перо Солар</i> : Балада о Дунаву и сватовима	9
Вирови успомена	13
<i>Наташа Станић</i> : Пишчеве по(р)уке писцу	14
<i>Стефан Елезовић</i> : Плач Сибира	15
<i>Слађана Миленковић</i> : Сећање ноћи на звезде	16
Рецитујем Лоркине стихове	16
<i>Душан Мијајловић Адски</i> : (Пре)касно	18
Кад колевке заћуте	18
Сан о топлом залогату	19
<i>Пеко Лаличић</i> : Најсветлија тачка	21
Ти	22
<i>Боро Граховаац</i> : Епитафи на Херцеговачком зиду плача	24
<i>Љутомир Рундић Романијски</i> : Молитва ратника са Цера	25
<i>Слободан Ристовић</i> : Боголики	27
<i>Милена Илић</i> : Када цветају тикве	29
Вера	29
<i>Бранка Благојевић</i> : Немогућ вез	30
Тренутак	30
<i>Јеленко Ивановић</i> : Корови и цвијеће	31
<i>Милоје Вељовић</i> : Својење рачуна	33
ПРЕВЕДЕНА ПОЕЗИЈА	
<i>Гили Хаимович</i> : Пепељаста пепео	35
Зујати	35
Представа	
(Са енглеског језика препјевао Недељко Терзић)...	36
<i>Нурит Зарчи</i> : Дан пред поплаву	37
Осовина	
(Превод и препјев са енглеског Милена Илић и	
Недељко Терзић)	37

<i>Максим Амељин: Пјесме</i>	
(Превод са руског језика Жарко Миленић)	39
ПРОЗА	
<i>Саша Кнежевић: Мирис кише</i>	43
<i>Лазар Ковачић: Воз за Босну из Аустралије</i>	49
<i>Миленко Јевђевић: Звоно</i>	73
<i>Момчило Голијанин: Ковиљко</i>	77
<i>Емилија Живојиновић: Венчана слика Герасима Алексића</i>	81
<i>Радмила Тодић - Вулићевић: Погачом је омеђен људски живот</i>	87
<i>Ђоко Петровић: Елвис и Битлус</i>	90
ПРЕВЕДЕНА ПРОЗА	
<i>Владимир Личутин: Руски пут</i>	
(Са руског језика превео Милијан Симић).....	99
НАУКА	
<i>Стојанка Ђокић: Вјештица у српској фразеологији и паремијама</i> ..	103
<i>Далиборка Јанковић: Контрастивна анализа фразеологизама са</i> <i>компонентом geld/новац у немачком и</i> <i>српском језику</i>	115
КЊИЖЕВНА КРИТИКА	
<i>Јелена Калајица: Изливена за живот свијета</i>	131
<i>Валентина Вулић: Индивидуалност и поетски поглед на свет</i> <i>песникиње Мирјане Штефанички Антонић</i>	141
<i>Давид Кеџман Дако: Пред Зовом из нигдине</i>	148
<i>Јелина Ђурковић: Умијеће читања, или: читаоцу на изазов</i>	159
<i>Џвијетин Ристановић: Пјесме као трагови виђеног и</i> <i>доживљеног</i>	166
<i>Владимир Б. Перић: Динамизам театросфере</i>	171
<i>Мр Љиљана Лукић: У трагању за књижевним вриједностима</i>	177
<i>Иво Мијо Андрић: Комичним против трагичних осјећаја</i>	183
<i>Бошко Ломовић: Сви јунаци Вишњићеви</i>	189
КУЛТУРА	193
БЕСЈЕДА	
<i>Драгана Весић: Речи у част и славу Светог Саве</i>	195
У ФОКУСУ	
<i>Миладин Берић: Изба</i>	199
<i>Лабудова Пјесма</i>	200
<i>Стазом Давних суза</i>	201
<i>Прозор</i>	201
<i>Афоризми</i>	202

<i>Александра Броћета</i> : Пјеснику са харфом	204
Додири	205
<i>Горан Веселиновић</i> : Чудовиште	206
<i>Драган Вилић</i> : Епитаф	208
Бесмртност душе	209
<i>Живко Вујић</i> : Човјечанство воде два дива	210
<i>Вид Вицко Вукелић</i> : Јасеновац	215
Врабац	216
Девојчица из дома	216
<i>Борђе Вуковић</i> : Вртоглавица генерације	219
Мед са окрајака	220
Поглед пророка	222
<i>Неда Гаврић</i> : Конце за небо	223
Ако наставим да ходам, ст(ићи) ћу	224
Љубав врата отвара	224
<i>Данијел Гатарич</i> : Одломак из романа "Либрето"	226
<i>Миленко Гемаљевић</i> : Ослободиоци	231
Цвеће сина Божидара	233
<i>Милорад Мишо Ђурђевић</i> : На свето је мјесто стигла	235
Ти из жеље никад нећеш отић` моје	236
<i>Василије Каран</i> : Њемачки логораш	238
<i>Тихомир Левајац</i> : Завичај	242
<i>Сава Гуслов Марчета</i> : Хала	247
<i>Александра Мариловић</i> : Зажмури и постани дрво	253
Непослато писмо будућем супругу	253
<i>Ранко Павловић</i> : Дотрајавање	255
Слике, куће, ријечи	255
Чему ријечи?	256
Брод без путника и морнара	256
Фебруар у пламену	257
<i>Драгојла Поповић</i> : Габор	258
Гамиже	258
Глоба	258
Глот	258
<i>Ранко Прерадовић</i> : Смак света	260
Лична документа	260
Деда препознаје шта је	261
Пепелишта	261
Поново у Требињу	262

Глобално тако	262
Оболеле речи	263
<i>Стевка Козић Прерадовић: Мртва Фамилија</i>	<i>264</i>
Топола издаха	265
Нисам стигла	266
<i>Радмило Радовановић: Радост</i>	<i>269</i>
Тужна пјесма	270
Стотину година живота	270
<i>Петар Стојаковић: Поново на Змијању - чујеш ли ме роде!!!.....</i>	<i>272</i>
<i>Јованка Стојчиновић Николић: Јесењи Јаворов лист - смрт језика</i>	<i>277</i>
Крлетка испред виле Обреновића	
у Смедереву	278
Одлазак (ријечи)	279
<i>Предраг Ђеранић: Мимоилажење</i>	<i>281</i>
Одлазак	281
Тражим те	282
<i>Јово Чулић: За твој смешак</i>	<i>283</i>
У виру	283
На друму	284
<i>Горан Шаула: Виновод.....</i>	<i>285</i>
Мала вертикала	286
Тражим слово	287
ИЗ АКТИВНОСТИ СПКД "ПРОСВЈЕТА"	
Просвјетина школа и клуб младих уметника успешни упркос корони	289
ИΝ MEMORIAM - Дара Секулић (1930-2021)	291
АУТОРИ СРПСКЕ ВИЛЕ	293

ИЗЛИВЕНА ЗА ЖИВОТ СВИЈЕТА

(Епископ Фотије (Сладојевић): *Песма осмом дану, Синај*,
Бијељина, 2019)

*У срце своје затворио сам реч Твоју,
да ти не погрешим.
(Пс. 118.)*

*Ж*ије ријеткост да се твори поезија христоликог садржаја која се излије у световни живот не претендујући на више од лирске исповјести, али која неоспорно гради евхаристијску пуноћу и охристовљава књижевност саму. Најизразитији примјер је свакако поезија Николаја Велимировића која је у великој мјери *проповједничка*, која је, исто тако, великим дијелом на *народну*, која је образовна и поучна, естетски складна и за широке масе и све узрасте, која се рецитује, али и пјева и која је ушла у саставни дио *међе* светог и профаног као знак помирења и евхаристијског свејединства. Али је у тој поезији и ерудитивна, онтолошка садржина као одјек високог интелектуализма без претензија на повлашћеност. Са друге стране су пјесници какви су били Настасијевић, Растко Петровић, много наглашеније Миодраг Павловић, Иван В. Лалић или Новица Тадић, свакако Бећковић и Верољуб Вукашиновић, те Иван Негришорац, они који из мирског поља покушавају да у своју поезију пренесу, унесу и донесу саму суштину Створеног и Творца. Не смијемо пренебрегнути важну чињеницу да је све што нам је остало од почела сама Ријеч/Логос и ријеч која је расточила себе у предугу историју богослужбене књижевности, назовимо је тако, те да је дом и почело лијепе ријечи, лијепе књижевности управо у пољу духовности и светости. Отуда, смјело, рецимо да се световно писаније одвојило и великим дијелом одродило од свог изворишта. И то је добро.

Збирка која је штампана у младој издавачкој кући „Синај“¹ која је одмах показала колико озбиљно приступа задатку издаваштва из савремених позиција гдје оно и само доживљава катаклизму,

„Песма осмом дану“ Епископа зворничко-тузланског Фотија (Сладојевића) на прво читање дјелује као очекивана, клиширана *црквена* књижевност. Својим издавачем и аутором *осуђена* је одмах на читалачку публику која је упозната са црквеним животом и, што је важније, литургијски живи. Оно у чему је ова збирка прогресивна и гдје показује своје изразито високе умјетничке квалитете јесте моменат у којем замишљамо да збирку не чита вјерујући читалац и да је чита без знања о аутору и издавачу, већ као *чисту* поезију, дакле да јој не приступа позитивистички, односно са предрасудом (унеколико опет, хришћански!).

Збирка броји преко стотину пјесама које нису циклизоване и ово је изузетно значајно, јер их је пажљивим ишчитавањем и те како могуће груписати према темама у одређене пјесничке цјелине. Она је настала у *даху* као благослов *изливања* утисака свакодневних даћа и недаћа лирског субјекта који окренут свијету проговара о себи, али и обрнуто, дијелећи своју патњу и радост у духовној вертикали чинећи тако *свејединство свијета*. Истинска поезија је *слика у ткању* писао је Умберто Еко. Поезија пред нама је изложба живих слика у свим преливима својих боја и мириса, а њихово ткање је густо и опипљиво, дира чула, али и душу. Као пјесме оних класика са којима овај пјесник разговара и његови текстови ишту више од једног читања. Стално враћање и изновно проналажење осјећаја које сами живимо. Само тако нам се испод првотне једноставности указују и дубљи, топлији, јачи животни смислови које не промишљамо интелектуално и логички већ које, дубоко у својој нутрини, осјећамо и рабимо. Зато се, иако написана из *једне руке*, она не може тако и читати. Она тражи вријеме и мјеру, управо због својеврсне расутости тема, али и версификационих схема које, ако се узму одједном и на пречац, буде

¹ Издавачка кућа „Синај“ са сједиштем у Бијељини основана је 30. октобра 2017, а одлуком Министарства просвјете и културе РС од 27. новембра исте године уписана је у Регистар издавача Републике Српске. Главни циљ јесте продубљивање и проширивање мисијске дјелатности СПЦ на овим просторима, те су књиге, часописи и белетристика духовне садржине у улози остваривања темељне едукације вјерника, а посебно дјеце и младих о главним питањим хришћанске вјере и живота. Главни и одговорни уредник је протођакон Бојан Чечар, а неки од наслова који у овако кратком издавачком периоду красе полице „Синаја“ јесу из пера: Георгија Флоровског, Игуманије Матроне (Брдар), др Слободана Продића, Сергеја Васиљевича Булгакова, Св. Владике Николаја и других.

утисак пометње и импултивне реакције на доимање стварности, импресионистички замах тренутне инспирације. Ово је она од књига које *одстоје*, пјесаме које *преноће* и остају, на тај начин, *трајно* са својим читаоцима. Неуједначеност версификационих схема, прате ритам који диктира тема и атмосфера, нема робовања педантним стиховима нити синтаксичком складу, и у томе је највећа слобода поезије. Она је римована, често, али недоследно, она је строфирана, једнако тако. Ово може, и вјероватно ће бити тема многих распра, но овакав хипербатонски однос према метрици није устројен само слијепим вођством тема, већ управо ова *шичашења* можемо ставити под посебну анализу гдје ће управо таква употреба поетских средстава бити и више него оправдана. Тематска расутост која слугује могућност циклизације доводи нас на разину таквог читања.

Један изразито *књижевни циклус* могао би се тицати самог промишљања о поезији, литерарним узорима, интертекстуалности, стваралачком чину (*Како је ја не написах, Песма о песми, Достојевски, Кад песма умукне, Бог је песник, Сеобе...*).

Ако бисмо ове пјесме просијали у заједничку цјелину, могли бисмо, без сумње, говорити о можда најснажнијим думетима стихованих рефлексја о историји српске, али и свјетске књижевности, те о значају поезије. Нећемо скрајнути, ако се сасвим, можда неочекивано, позовемо на један чудесни дијалог са давним њемачким пјесником Фридрихом Хелдерлином. У просветитељско-романтичарском заносу, антиципацију питања о сврси и мјесту пјесништва Хелдерлин изричито поставља у елегји *Крух и вино*. Као оксиморонски пјесник противштине и *химничар* *склада и мјере* у суодносу са дијалектиком грчке космичке философије, промишљајући о природи као најстаријем времену и битку самом, те схватању Бога у *категоричком обртању*, једном и свему, дјеловаће далеко од православне нити која плете стихове збирке *Песма осмом дану*. Међутим, ако се вратимо почетној тези о извору поезије и поетског мишљења, Хелдерлинова апологија причешћа у самом наслову и дјелимичном тумачењу како је човјек *одвећ крхак суд* да издржи *божанску пуноћу*; али једнако и *свјетска ноћ*, коју пјесник види као *међувреме* у коме је човјек *способан да ступи у присност са природом*, сакривајући се иза грчке митологије којом пагански дијели религиозни историзам на вријеме Диониса и вријеме Христа, поставља, напосљетку, природу на божански

пиједестал. У молитви *Светотројично славословље*, објава свјетске ноћи *Круха и вина*, бива спрана славословијем Владике Фотија *на хлебу и вину Евхаристије/ којим синови и кћери Твоји постајемо,/ по дару Христа Твога, Господа нашег...* ослобађајући Духа Светог слободом самом у поређењу: *и као Голуб, у слободу деце Божије уводи нас*. Оправдавајући релацију ка њемачком пјеснику одређеним мотивским круговима, који чине идејност Хердерлинове поетике готово наратолошки, као потпуно нови концепт свијета, *наратологија* поезије Фотија Сладојевића биће управо христологија сама. То експлиците читамо у стиховима Бог је песник у којима се каже:

*Бог је овај свет испевао песмом,
Она је уткана у бескрај космоса,
Њене строфе су звезде небеске,
а речи земља и живот јесу.*

*И на крају шестог дана,
Испева Бог човека и даде му Лик Свој,
Да и он певајући,
Господа тражи у рајском насељу свом.*

*И тако песмом на песму
Писмо се испуни сво,
и ево сада Господа чекамо,
да песмом у вечности живимо.*

Оно што одваја цјелокупну Хелдерлинову мисао од православне на којој почива збирка *Песма осмом дану*, у току трајања *свјетске ноћи*, која би се одлично дала уклопити у идеју о пропадљивости свијета, јесте чекање да наступи окретај из бездана. Збирка *Песма осмом дану* не подразумејева чекање (пасивност, очај, унијне), већ *дјелање, будност и пробуђеност!* У наведеној пјесми читамо да је свијет *испјеван*, па тако и човек и све што је створено од Господа јесу *ћелије-пјесме*, ако је човек пјесма, онда директна спона по супротности са *Крухом и вином* јасно не може изостати! Она не тужи у *свјетској ноћи*, она се радује *осмом дану*.

Поменимо још и Хедерлинову химну *Патмос*, која почиње сликом усамљености сродних духова и одвојености духовних

тековина у времену и простору *свјетске ноћи*. Порив да крене ка Азији, колијевци људског рода, води пјесника до отока Патмос на којем је Јован Богослов, доживјевши изузетна виђења, саставио *Откровење*. Начин на који Хелдерлин приступа *Патмосу* је дубоко аутопоетички: откровење о стварању (визије, идеје, *Апокалипса...*), могућност за плодност је на мјесту гдје јеванђелист саставља можда најинтригантније странице *Новога Завјета*. Пјесник је става да се Христом завршило вријеме када су богови непосредно судјеловали у *догађању* свијета. Односно, занимљиво је ове стихове читати из позиције кинетичког односа према стварности: *присутност* богова је услов духовности, чему *свјетска ноћ* остаје сљепило окрњености духовне вертикале. Човјек је толико нехришћански снижен, јер претпоставља да није могуће улагање икаквог индивидуалног труда да би се благодат задобила. Да он сам није дио самога тијела и крви Христове. Односно, сужено дјеловање самог Господа кроз човјека по вољи Творца оно је што је апсолутно изостављено као могућност, а, самим тим, и могућност слободе. То мрачно међувријеме, што ће потрајати до поновног доласка *богова* је вријеме од *замаха сијача* до падања зрња на тло. Није вријеме за пјесму захвалницу боговима (*када замуре жив звук говора*), иако би Хелдерлин, како пише, могао пјесничким средствима *створити слику и да онаквог какав бијаше види Христа* и тиме сврати на себе срџбу због преурањеног најављивања новог времена. *Али томе се времену ваља надати*: у њему ће пјесништво бити позвано на нову дужност (*и ево гдје према доле даје знак штап пјесме*) да открије мисао земаљског опстанка у обновљеном јединству човјека са природом. Занимљиво је да се повратком *богова*, чини јасна алузија на други Христов долазак гдје ова множина, поново иде у прилог пјесничком естетизму, али се и потврђује у освајању улоге симболичког поистовјећивања са оним који нешто пише, саставља – на Патмосу – а то је свакако Јеванђелист Јован. Хелдерлин ствара умом, а не срцем и отуда се покушај да разумско недостајање Бога отпати на истински начин измиче, а то је видно и из стихова *Близак је: И тешко докучив Бог...* но он не даје себи труда, не отвара срце, већ вели да Вишњи окреће главу *док у мраку и непријатељи једни другима пружају руке*. Печал Николаја Велимировића био је у томе што апостоли перу ноге једни другима, а људи не могу ни уста своја опрати од пагубне тлапње, зависти и гордости. Кратки екскурс на ове двије химне Хелдерлинове су са временском, националном,

жанровском и многим другим дистанцама дате управо ради чињенице да је *стваралачки чин* тај који је у идејном смислу кроз историју свјетске књижевности узнемиравао многе списатељске духове, огромну запету начинио *свјетском ноћи*. Својеврсну реплику на овакав став који видно дебатује са хришћанством, и оставља дуготрајни печат, али и одјек у дијахронији, поетским *повлачењем-примањем* са Рајнером Маријом Рилкеом, како то одлично повезује Мартин Хајдегер у тексту „Чему песници?“, налазимо у *Песми о песми*. Епископ Фотије каже да нас она чини *сабранијим,/ па чак и лепшим*, да она нема граница, односно да су *границе срца и душе* међа пјесме. У овим стиховима јасна је проживљеност да је све и једно у међусобном прожимању. Да је пјевање освједочавање Божјега присуства, те не постоји нити један разлог да она замукне, а особито не у вријеме које је Хелдерлин сам омеђио између два Христова боравка у материјалном свијету. Неће бити идеалиста, пјесма је од ријечи, и без благодати она ће исто доживјети своје муке. На Хелдерлиново питање *Чему песници у оскудно доба? Епископ Фотије одговара: Песма је као нови дан,/ увек пред собом могућност носи/ и од нас зависи шта ћемо учинити,/ ил остати без песме,/ боси.* (прим. аут.) Ово је позив човјеку да буде будан, одговоран да свјетска ноћ није оно што не може охристовити својим животом, да пробије таму и има пјесму која је за пјесника *дан*, свјетло (*дан нам оста/ као утеха*). И позив да све може бити тема опијевања, радовања постојању само да нити један дан не прође без пјесме (*да не бисмо тога дана остали без песме/ боси.*), јер је пјевање славопој нечему, било чему у Божјој творевини, свакодневног захваљивања Творцу. Смисао стварања је онда знатно онтолошки обојен и тим више постаје апологија стварања и поезије која је увијек на атаку пропадања и гашења. Поређење по супротностима са Хелдерлином овдје има најјаче упориште. Али оно што је јака спона ових пјесника је *наративност* њихове поезије. Једино што би у поезији Фотија Сладојевића могло узети мјеру *свјетске ноћи*, а да она понесе трагос који јој је Хелдерлин зацртао, јесте *голготски бол*. У истоименом катрену јасно је да *он у себи сабира бол читавог света*. Но, овдје се, дакако отварају нове могућности компаративних читања са пјесницима романтизма, али и неоромантизма, на трагу *свјетског бола* Жана Пола, дакако, по супротности. Тамо гдје западна поезија, да будемо груби, бива на умору, Фотијева васкрсава. И када најискреније

пати, он се радује и то је оно што ће ову поезију увијек чинити оригиналном у оксиморонском дјеловању како у формалном тако и у садржинском миљеу.

Стихови који урушавају све границе и говоре о зависти, личности и датости, односно о томе да смо сви нечим даровани, која погружава у скромност обитавају у пјесми *Како је ја не написах*. Она има двоструки смјер када анализирамо само перо: свјестан својих списатељских моћи он је скроман, али криптопотврду начитаности која је велико знање, ерудиција, али прије свега активно читање, сазнајемо из поетика које Епископ Фотије цијени: Бранко Радичевић и Лаза Костић, Момчило Настасијевић и Милан Ракић, Ђура Јакшић и Змај, те Његош и Матија Бећковић. Ево линије српске књижевности која је *стражиловска*, али која уједно и богохвална. А додајмо и поетичким одликама епохе из које понајвише аутора збира блиска управо поменутом Хелдерлину. Величина бића културе издваја се свијешћу о значају идентитета: можете се чудити *како је ја не написах*, али нисте ни могли, јер *то нисмо ми*. У само једном скромном закључку, којим се затвара ова по много чему антологијска пјесма, открива се читаво послушање у расуђивању сопственог идентитета (*песничка огледала то су/ у њима се крију тајне живота*) који је могућност и свијест на јединственост: *то нисмо ми*. Ми смо негдје у неким другим поетикама, и можемо уживати у претакању са овим које су другачије, међусобном читању, јер само тако књижевност или било која умјетност може заиста васкрснути пале духове и оне који их записаше. Примјер у којем готово дилетантска наивност у форми и рими, а екстремна суштина поезије и проживљеност сама јесу у улазним стиховима ове пјесме:

*Кад читамо песму неку,
као да зађосмо у дубоку реку
где нам је све познато
И видно чак провидно.*

И питамо се како је ја не написах?

Један од закључака могао би, у сагласју са тим, бити, и да је ова поетика у односу садржине и форме оксиморонска, јер ће онај спољашњи, стилски, начински израз бити упрошћен, сажет, једноставан, гдјегдје наиван, али ће, сасвим неочекивано, да разбукне бујице симболичких садржаја који читаоце могу

развијати од сентименталистичке сузе до ерудитне спознаје.

Евхаристијску пуноћу свијета чине све могуће различитости међу људима, навикама, појавама, историјским догађајима, *интимно-сентименталним* рефлексима. *Чуруг* и *Бачко доба* пјесме су ниска уз Бранка Радичевића, али са добром дозом искуства година, које млади романтичар никада није доживио, и предивним компарацијама са православним топосима, старосном сустицању кроз вријеме. Тиса је као *Јордан*, а јуноше су имале *проходавање у ћирилицу...* стихови су у којима се оваплоћава лични, национални, културолошки, те напосљетку православни идентитет, могу се, поново, засебно циклизирати. Свеобухватно и све једнако значајно да би било Евхаристија сама.

Изузетно ослушкујући оваплоћење са природом (блиско Хелдерлину, поново, али не са пијететом одвојености и недостојности да се јесте дио створеног) трећа цјелина могле би бити *пасторале, пјесме о животињама, о здрављу, о ономе што је дар и ударје човјека и природе (Ђира, Пролеће, Нојева барка, Пеги, Рики, Кад си здрав...)*. Некоме *песма врт у духу/ Некоме језик као ћивот/ А моја цветић у ваздуху/ Над којом лебди лептиров живот*, пише Вукашиновић. Ово је мекота стихова коју можемо наћи и у Епископа Фотија, он види и најмање животиње и најтањи листић свијета. Застати пред мишљу рецепције: за кога су спјеване пјесме какве су *Пеги, Ђира или Рики*? Ономатопејски четворостиси могу бити дјечја књижевност, али могу, опет, у складу са својом метриком и стилским средствима, дјеловати као остаци авангардних – *изама*. Напосљетку, као и било која друга из ове збирке биће могућа свим узрастима, јер и када читате папагајске узвике, читате гласове природе, читате птице, читате летење, читате небо и даље куда вас овај неометени китњом језик пушта у слободу пливања у поезији, како је најављено у *Песми осмом дану*. У очигледно *посматрачким* пјесмама природа је детаљ ока у тренуцима смирења или болести или напосто дневне контемплације. Овдје је важно уочити дисперзивност у којој, када тематизује болест, рецимо, у мисаоним пјесмама и молитвама, сама болест дематеријализује бол и провијенира га у радост на Царство небеско.

Молитве би, дакле, такође могле бити издвојене посебно (*Помјани, Созерцање смрти, Ево човека, Оно што хоћу, Ево да чујеш, Светотројично славословље, Царство Небеско...*), а оно што

би биле изразито теолошке теме могло би се ставити под *поетске гноме и параболе* (Закхеј, Тражим човека, Геронда, Знаци времена, Свети Патријарх Павле...). У само двије које наводимо, можете осјетити ехо који остаје након стихова, опет на линији Радичевића *ње више нема - то је био звук*, ако бисмо тај стих усмјерили ка значењу поезије. *Ево да чујеш,/ Још се ниси покајао/ због греха/ према ближњима својим. (Ево да чујеш)* И друга: *Од сефа и из сефа многа зла крећу/ па тако и мени би/ и видех како у трену/ од иконе Господње,/ демон као војник окрену се и неста (Сеф).*

Од изузетног значаја су пјесме које тематизују одређене спорове или важна мјеста из *историје цркве*. Да је ова поезија на граничној међи са самом проповиједи, показује и то да у свега три катрена пјесме *Филиокве* имамо чак три или четири референце на свјетовне паралеле како би се тема боље упила у знање. Како би свако ко наиђе на ове стихове био упућен и просвећен који је Пут, која је Истина и шта је Живот. Ова пјесма, иронизирана из позиције лирског субјекта који је Ја-форма представника *патизма*. *Fillioque* са значењем *и Сина* које се уметало као посљедица двоисходног учења у Символ вјере западне цркве и дефинитивног одвајања упућује на непрестане саблажњиве произвољности у тумачењу и употреби у пракси. Прва строфа је сабрање одрођавања у измјени Символа вјере, обнове старог календара, ражењавању свештеника *и више и више*, како сам пјесник каже. Друга строфа бави се измјенама католичке цркве у молитви *Оче наш*, као отворена прозивка на немогућност западне цркве да остане у тоталитету већ у сталним прилагођавањима човјеку, а не у тежњи ка уздизању ка божанском. Но оно што засигурно не бисте очекивали је да се ова пјесма завршава алузијом на *Облак у панталонама* Владимира Мајаковског. Мајаковски је био и остао оличење руског футуризма. Његова експресионистичка поема првобитно је носила наслов *Тринаести апостол*, састављена из пролога и четири пјесме као четири поклича против љубави, умјетности, уређења и вјере, покушај је да се уруши сва дотадашња традиција. Као и Ђурчин својевремено стихом *раскујмо све што је Господ сков'o*, а четврти сегмент *Облака у панталонама* је управо отворено *разрачунавање* са Господом најжешћим увредама које је језик умио да састави. Парафразом стихова дјечје пјесме Душка Радовића *Био једном један лав*, Мајаковсковљев облак бива поједен, *али ето наше време клето,/ смеде и то, смеде и то* (Исто.), да дозволи *Тринаестог*

апостола, најпровокативнију збирку свјетског и руског футуризма.

Ако их сам пјесник није циклизовао, зашто је важно истаћи ову могућност за лијепо обликованим и концизно испуњеним циклусима? Управо овај *расути* принцип послагивања пјесама *живо* је свједочење евхаристије саме, гдје се човјек моли, пати, радује, игра, пита, пада, устаје, промишља, јача, слаби, посматра, осјећа, проживљава, емпатише, труди... па се поново (или и даље) моли, пати...

Поетске бесједе у *Геронди* су тачна криптоаутопоетичка објава: *поетске бесједе. Бесконачна поема од мноштва фрагмената* како би прецизније то негдје поставио Новица Тадић, изливена за живот свијета. И вратимо се нади да овај пјеснички првенац није овдје завршио своју плодност, у шта вјерујемо, јер се нови стихови појављују као жива хроника живота у Цркви и живота Цркве, али, можда, најважније пута ка њој. За онима који нису на томе путу, ова поезија поучиће их дисању у стиховима које је слобода сама. Рецепција је једнако снажна као што је и ангажована у очувању тонуса борбе против клонућа, унинија, па чак и онда када је сам лирски субјект слаб. Читаоци су они који се из ове поезије могу напајати снагом *осмог дана* као што се на највећим и најтежим бојиштима наш ратник напајао из гусала народних пјевача. Иако префињен у стиху, иако њежан према птици, громогласан на неправду, но покоран у Божјем промислу и вољи, овај пјесник носи својом поетиком терет много већи од поезије саме, управо јер кријепи и укрепљује Христове војнике. Можете читати и сузе лити, као што их он лије док пише, недостојни читања, а гладни слова и снаге њихове – љепоте пред којом само нијемо упијамо њен сјај. Новица Тадић биљежи још, а то би се дакако сродило са овом збирком да *једини излаз долази од онога што јесте небеска лепота, али не лепота звезда, гледање у небо и уздисање, већ небески благослов, осећање очаја и пакла, које отелотворује божју реч, божју промисао и у језику и у поезији.*

А ми ћемо додати стихове из пјесме *Геронда*, као својеврсни епилог уочавању поетских одлика стихова Фотија Сладојевића: *лахор у руци кад пише, поема у беседи, / старац наш живи апостол...*

Јелена КАЛАЈЦИЈА